Cymraeg i Bawb - TAR Uwchradd 2022-23

Darlith 4: 21.9.22

Mwy o ferfau

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

n.evans@pcydds.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

RHAGORIAITH

CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG
WELSH LANGUAGE SERVICES CENTRE

Heddiw, byddwn ni'n …

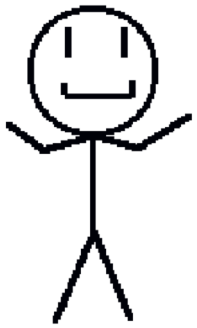
- adolygu gwaith ar ferfau ac arddodiaid;
- dysgu sut i ddefnyddio'r amhersonol yn gywir;
- dysgu am ferfau gorchmynnol a pham eu bod yn bwysig;
- dysgu ffyrdd gwahanol o ddefnyddio'r gorchmynnol.

Adolygu…

https://create.kahoot.it/share/gramadeg-berf-ac-arddodiad-geiriau-tebyg/7a35bcd4-e3f2-47b6-96d5-0f4a0518bb2a

Beth yw person?

?

Wel, ie, ond hefyd …

…gall yr holl bethau yma fod yn ‘**berson**’ y ferf hefyd. Edrychwch…

Wrth drafod **berfau**, rydym yn defnyddio'r term 'person' i gyfeirio at **unrhyw beth** sy'n **gwneud y ferf**.

Mae'r fuwch yn cnoi cil …

Felly 'person' y ferf yw'r… fuwch.

Diferodd y tap drwy'r nos …

Felly 'person' y ferf yw'r…tap.

Dywed y llyfrau hanes yr holl ganrifoedd …

Felly ‘person’ y ferf yw’r…

Gall y cyfrifiadur roi llawer o wybodaeth i ni …

Felly ‘person’ y ferf yw’r…

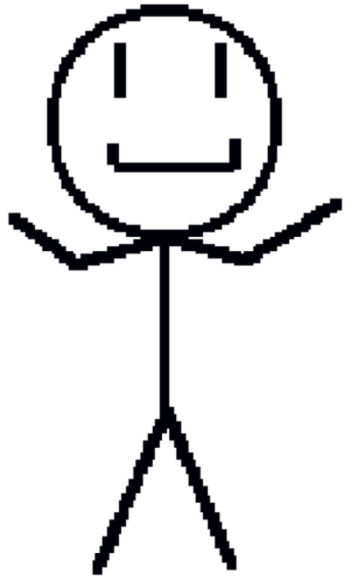
Felly, beth ydy “Yr Amhersonol”?

Yr Amhersonol …

… ydy **pan nad oes** modd dweud yn union pwy / beth yw'r person!

('ONE')

It is said
It is written

Yr Amhersonol …

- **-ir y presennol**
  e.e. Dywed**ir**
  Gwel**ir**
  Ysgrifenn**ir**

- **-wyd y gorffennol**
  e.e. Dywed**wyd**
  Gwel**wyd**
  Ysgrifenn**wyd**

- **-id yr amherffaith a'r amhenodol**
  e.e. Edrych**id**

- **-er y gorchmynnol**
  e.e. Syl**wer**
  Gwel**er**

Dim treiglo …

Nid oes angen treiglo gwrthrych berfau **amhersonol**, e.e.

Cyhoeddwyd **d**yddiad y cyfarfod nesaf.

Cynhaliwyd **c**yfarfod ar ddiwedd y dydd.

Marciwyd **g**waith y plant.

Dysgwyd **g**wersi yn dilyn yr arsylwad.

Gwneir **g**weithgareddau allgyrsiol yn rheolaidd.

Negyddol …

Rydym yn gosod **ni** o flaen y ffurf amhersonol er mwyn cyfleu'r negyddol ac mae angen cofio treiglo'n llaes neu'n feddal.

P T C yn treiglo'n llaes
B D G Ll M Rh yn treiglo'n feddal

Ni lwyddwyd i orffen y gwaith mewn pryd.

Ni chyhoeddir y llyfr tan ddiwedd y flwyddyn.

ENGHREIFFTIAU:

Dywedir bod Gethin yn athro gwych.

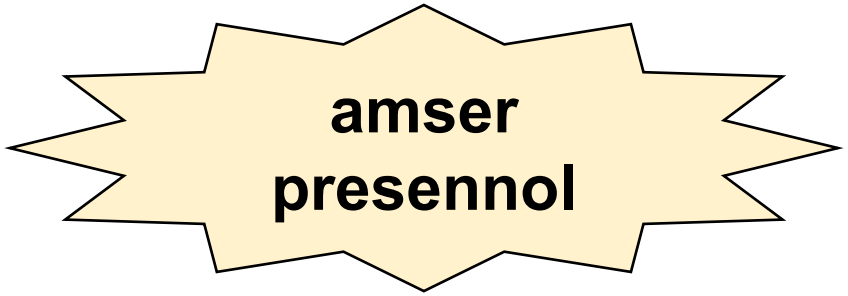
Yn y llyfr, **disgrifir** bywyd person ifanc.

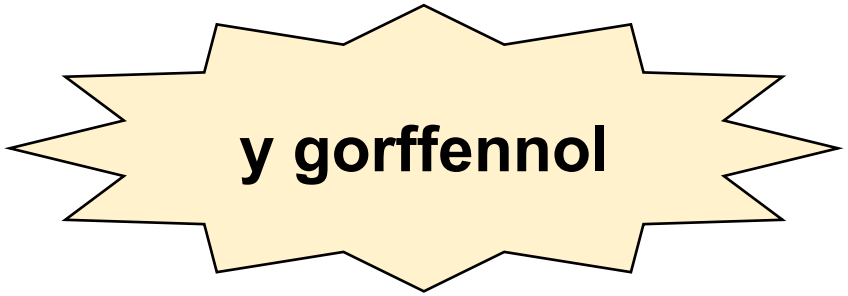
Agorwyd y cyfarfod i bawb.

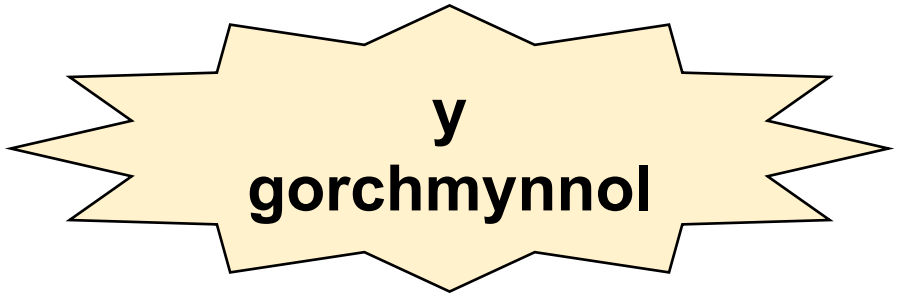
Ailgodwyd yr adeilad ym 1999.

Sylwer ar yr arwyddion.

Ni **ddylier** ysmygu yn yr ystafell hon.

Cam yn ôl … Pam fod pobl yn drysu?

1) Y busnes ‘person’
2) Y terfyniad ‘-ir’.
3) NODER mae IR yn wahanol i ‘a’r’

Awgryma’r ymchwilydd
Ysgrifenna’r awdur
Cerdda’r fam

Awgrymir
Ysgrifennir
Cerddir i’r ysgol

Beth os ydych chi eisiau dangos **pwy / beth** wnaeth y ferf wedi'r cyfan?

Wrth ddefnyddio'r **amhersonol** (*sy'n hyfryd o ran arddull gwrthrychol ar gyfer aseiniadau, a.y.y.b.) g*allwch chi gyflwyno **pwy /beth** drwy ddefnyddio **'gan'** …

- Rhedwyd ras **gan** y ferch.
- Ysgrifennwyd y gerdd **gan** y bardd.
- Ysgrifennwyd yr adroddiad **gan** yr athrawes
- Agorwyd y cyfarfod **gan** y prifathro

Tasg … gwaith pâr

Gwaith pâr: Trafodwch ac helpwch eich gilydd.

Os nad oes rhywun yn deall, ceisiwch ofyn am gymorth wrth grwp arall.

Mae gennych 20 munud i gyflawni'r dasg.

TASG 1: defnyddiwch yr amhersonol yn y brawddegau canlynol.

Mae'r llyfr wedi cael ei ysgrifennu yn Saesneg.
Mae car yn cael ei weld.
Nid yw ysymygu yn cael ei ganiatáu yn yr ysgol
Cafodd yr ysgol ei chodi yn 1989
Cafodd dwy gôl eu sgorio
Mae'r gwersi yn cael eu dysgu yn Gymraeg

Tasg 2: Pa 3 brawddeg sy'n gywir?

- Defnyddir yr awdur nifer o esiamplau.
- Dangosir yr ymchwil sawl ffaith ddiddorol
- Dywed y bardd fod y byd ar ben.
- Esbonir y llyfr beth yw pwysigrwydd ail-gylchu.
- Esbonia'r llyfr beth yw pwysigrwydd ail-gylchu.
- Yn y traethawd trafodir pwysigrwydd ieithoedd lleiafrifol.

Tasg 3: Cywirwch

Penderfynwyd y dosbarth eu bod am wneud arddangosfa.
I orffen y thema cafwyd weithdy.
Cafwyd gyflwyniad clir.
Cyflwynwyd Iestyn waith da.
Cyfrannir Mared at drafodaethau yn gyson.
Welir bod cynnydd mawr yn y gwaith.
Weler bod Iestyn wedi gwella.

Os ydych yn gorffen yn brydlon, meddyliwch am enghreifftiau addas o frawddegau yn cynnwys berfau amhersonol y gallech chi eu cynnwys mewn traethawd academaidd.

Amser adborth …

Oes cwestiwn penodol wedi codi yn ystod y gwaith pâr / grwp?

TASG 1: defnyddiwch yr amhersonol yn y brawddegau canlynol.

Mae'r llyfr **wedi cael** ei ysgrifennu yn Saesneg.

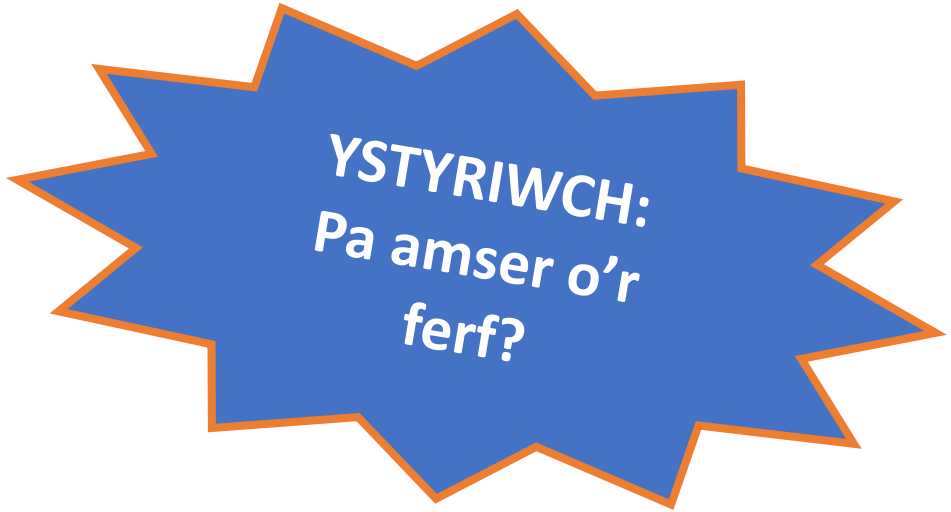
Mae car **yn cael** ei weld.

Nid yw ysymygu yn cael ei ganiatáu yn yr ysgol.

Cafodd yr ysgol ei chodi yn 1989.

Cafodd dwy gôl eu sgorio.

Mae'r gwersi yn cael eu dysgu yn Gymraeg.

TASG 2: Pa 3 brawddeg sy'n gywir?

- Defnyddir yr awdur nifer o esiamplau.
- Dangosir yr ymchwil sawl ffaith ddiddorol
- Dywed y bardd fod y byd ar ben.
- Esbonir y llyfr beth yw pwysigrwydd ail-gylchu.
- Esbonia'r llyfr beth yw pwysigrwydd ail-gylchu.
- Yn y traethawd trafodir pwysigrwydd ieithoedd lleiafrifol.

TASG 3: Cywirwch:

Penderfynwyd y dosbarth eu bod am wneud arddangosfa

I orffen y thema cafwyd weithdy.

Cafwyd gyflwyniad clir.

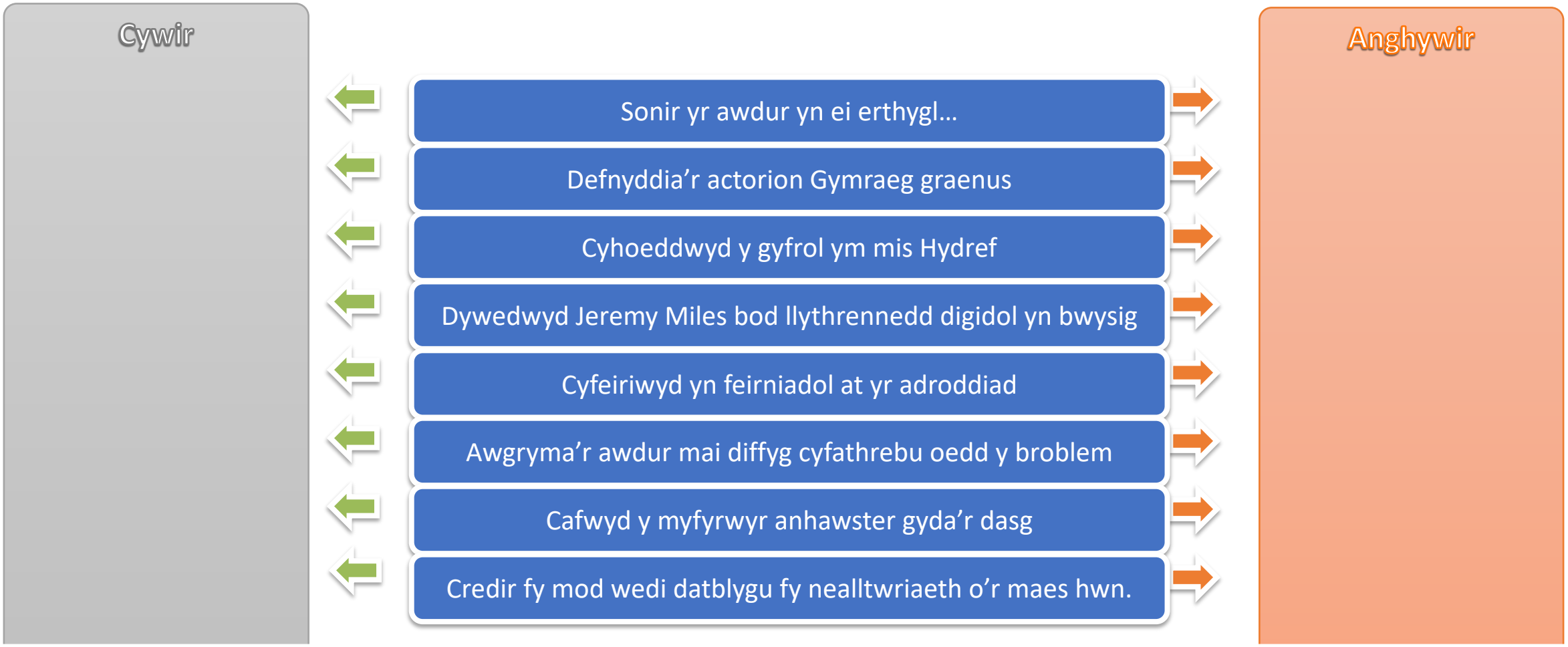
Cyflwynwyd lestyn waith da.

Cyfrannir Mared at drafodaethau yn gyson.

Welir bod cynnydd mawr yn y gwaith.

Weler bod lestyn wedi gwella.

CYWIR NEU ANGHYWIR?

Adnoddau defnyddiol …

Am gymorth pellach defnyddiwch:

- **Can Canllaw 1** – tudalennau 6 a 7 (gwybodaeth am gywair aseiniadau)

- **Can Canllaw 2** - tudalen 4 – ymarferion ar “yr amhersonol”

Y
gorchmynion

Gorchmynion

- Beth ydy gorchmynion?
- Pryd byddwn ni'n eu defnyddio nhw?
- Beth sy'n rhaid i ni gofio?

Gorchmynion cadarnhaol

Rydyn ni'n defnyddio'r gorchmynion unigol i siarad ag un plentyn a'r rhai lluosog pan rydyn ni'n siarad â grŵp.

Mae'r **unigol** yn cael ei ffurfio drwy roi **-a** ar ddiwedd bonyn y ferf,

e.e. Rheda! Cerdda!

Fel arfer, mae'r **lluosog** yn cael ei ffurfio drwy roi **-wch** ar ddiwedd bonyn y ferf, e.e. Rhedwch! Sgipiwch!

Gorchmynion

UNIGOL	LLUOSOG
Rheda'n gyflym.	Rhedwch yn gyflym.
Gwranda'n ofalus.	Gwrandewch yn ofalus.
Gwisga dy got.	Gwisgwch eich cotiau.
Sa'n llonydd. / Sefa'n llonydd.	Sefwch yn llonydd.

Gorchmynion

UNIGOL	LLUOSOG
Dere i weithio ar y cyfrifiadur.	Dewch i weithio ar y cyfrifiadur.
Cer allan i'r iard/buarth.	Ewch allan i'r iard/buarth.
Cer i nôl dy fag.	Ewch i nôl eich bagiau.
	Gwnewch res.

Gorchmynion negyddol

- Mae'r gorchymyn unigol yn cael ei ffurfio drwy roi **Paid â** o flaen y berfenw ac mae'r lluosog yn cael ei ffurfio drwy roi **Peidiwch â** o flaen y berfenw. Mae hyn yn achosi treiglad llaes, e.e.

  Paid â cherdded!

  Peidiwch â phoeni!

- Dydyn ni ddim yn defnyddio'r treiglad hwn bob tro ar lafar.
- Os oes llafariad yn dilyn 'â', byddwn yn defnyddio 'ag' yn lle. e.e

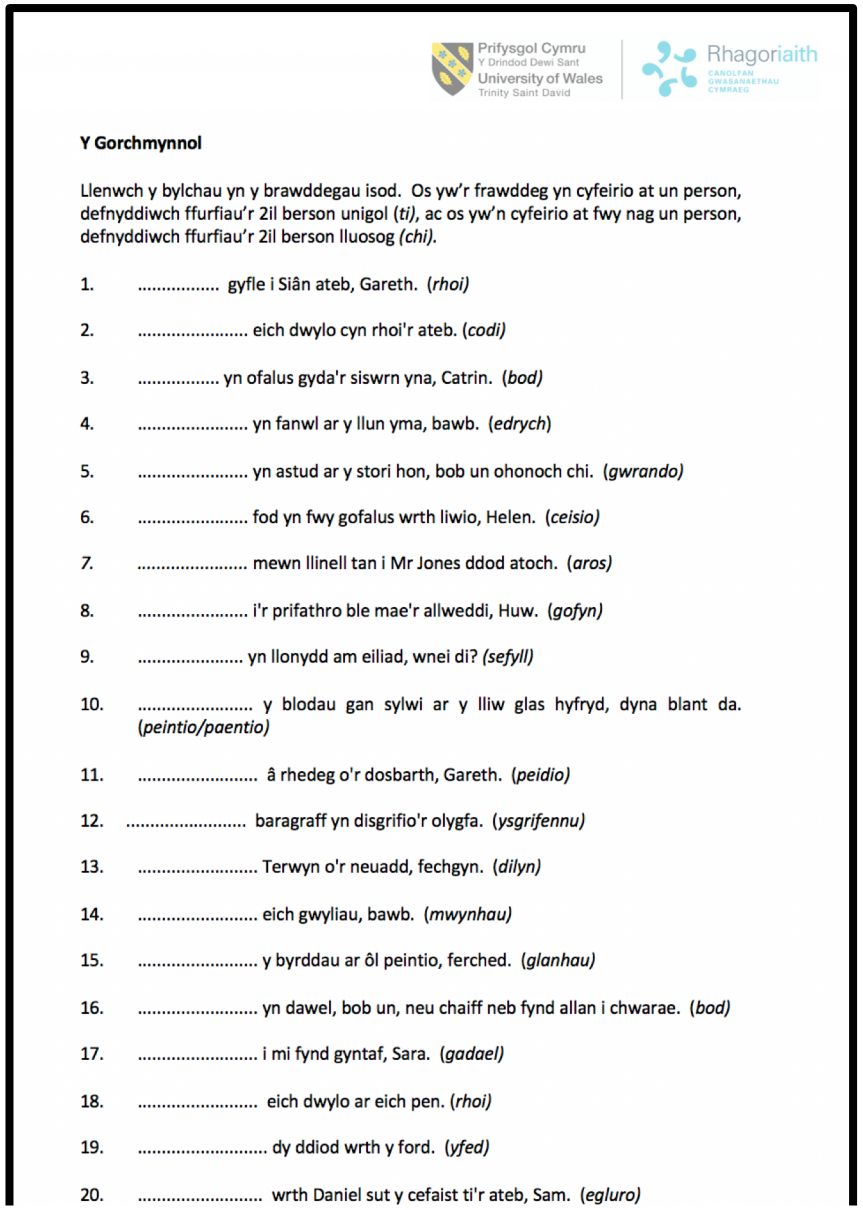
  Paid ag agor y ffenest!

  Peidiwch ag anghofio eich llyfrau!

Gorchmynion negyddol

UNIGOL	LLUOSOG
Paid â **ch**weryla.	Peidiwch â **ch**weryla.
Paid â bod yn ddigywilydd.	Peidiwch â bod yn ddigywilydd.
Paid â **ch**erdded yn y mwd.	Peidiwch â **ch**erdded yn y mwd.
Paid â **m**eiddio.	Peidiwch â **m**eiddio.

Tasg unigol

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Rhagoriaith
Canolfan Gwasanaethau Cymraeg

Y Gorchmynnol

Llenwch y bylchau yn y brawddegau isod. Os yw'r frawddeg yn cyfeirio at un person, defnyddiwch ffurfiau'r 2il berson unigol *(ti)*, ac os yw'n cyfeirio at fwy nag un person, defnyddiwch ffurfiau'r 2il berson lluosog *(chi)*.

1. ..... gyfle i Siân ateb, Gareth. *(rhoi)*
2. ..... eich dwylo cyn rhoi'r ateb. *(codi)*
3. ..... yn ofalus gyda'r siswrn yna, Catrin. *(bod)*
4. ..... yn fanwl ar y llun yma, bawb. *(edrych)*
5. ..... yn astud ar y stori hon, bob un ohonoch chi. *(gwrando)*
6. ..... fod yn fwy gofalus wrth liwio, Helen. *(ceisio)*
7. ..... mewn llinell tan i Mr Jones ddod atoch. *(aros)*
8. ..... i'r prifathro ble mae'r allweddi, Huw. *(gofyn)*
9. ..... yn llonydd am eiliad, wnei di? *(sefyll)*
10. ..... y blodau gan sylwi ar y lliw glas hyfryd, dyna blant da. *(peintio/paentio)*
11. ..... â rhedeg o'r dosbarth, Gareth. *(peidio)*
12. ..... baragraff yn disgrifio'r olygfa. *(ysgrifennu)*
13. ..... Terwyn o'r neuadd, fechgyn. *(dilyn)*
14. ..... eich gwyliau, bawb. *(mwynhau)*
15. ..... y byrddau ar ôl peintio, ferched. *(glanhau)*
16. ..... yn dawel, bob un, neu chaiff neb fynd allan i chwarae. *(bod)*
17. ..... i mi fynd gyntaf, Sara. *(gadael)*
18. ..... eich dwylo ar eich pen. *(rhoi)*
19. ..... dy ddiod wrth y ford. *(yfed)*
20. ..... wrth Daniel sut y cefaist ti'r ateb, Sam. *(egluro)*

Rhaid …

- Rhaid **i fi f**ynd — i fi
- Rhaid **i ti w**rando — i ti
- Rhaid **iddo fe dd**ysgu — iddo fe
- Rhaid **iddi hi g**ysgu — iddi hi
- Rhaid **i ni f**wyta — i ni
- Rhaid **i chi dd**arllen — i chi
- Rhaid **iddyn nhw f**wynhau — iddyn nhw
- *Rhaid **i Nia a Huw g**ofio — i Tom

Gorchmynion i'w hosgoi …

eisteddwch i lawr

sefwch i fyny

llenwch y tabl mewn

ysgrifennwch i lawr

torrwch allan

trowch y golau bant

croeswch e mas / allan

dewch lan i'r blaen

Cywirwch y gwallau…

Cerddwch yn dawel Rhian.	Rhaid iddych chi wrando, blant.	Peidiwch â agor y ffenest yn y dosbarth.	Paid â taflu sbwriel Wil!
Ysgrifennwch dy enw ar y llyfr.	Sefyll yn dawel tu ôl cadeiriau.	Dewch i mewn Rhys.	Eisteddwch a bwyta yn dawel.

Mewn grwpiau …

Meddyliwch am orchmynion addas ar gyfer gwers benodol ar gyfer Maes Dysgu a Phrofiad penodol. Beth am un wnaethoch chi ei gweld yr wythnos diwethaf tra'n arsylwi?

- Y Celfyddydau Mynegiannol
- Iechyd a Lles
- Y Dyniaethau
- Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Mathemateg a Rhifedd
- Gwyddoniaeth a Thechnoleg.

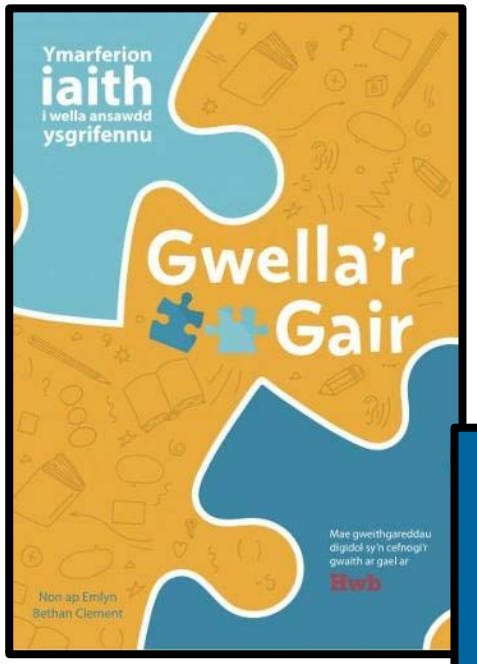

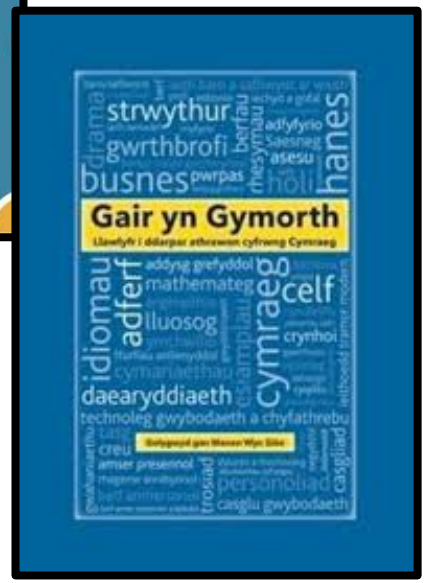
Munud i feddwl …

Pa strategaethau addysgu a dysgu iaith a ddefnyddiwyd heddiw?

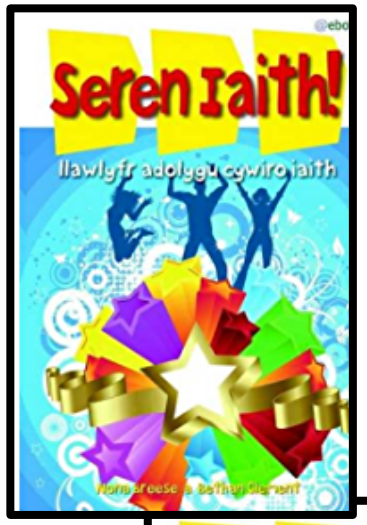

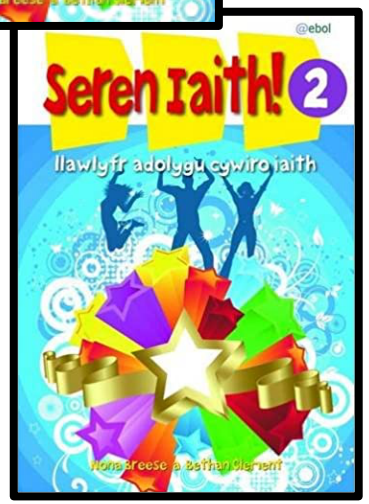
Adnoddau defnyddiol i'r dosbarth ac i chi …

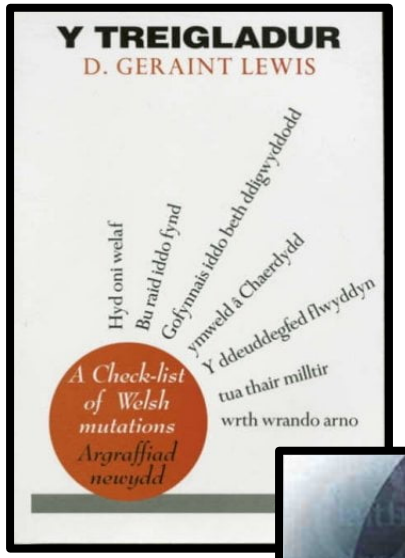

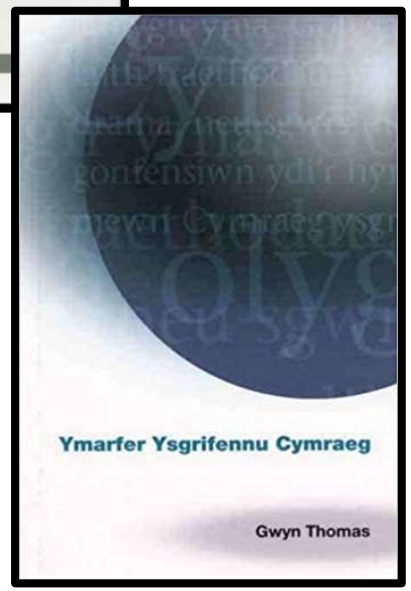

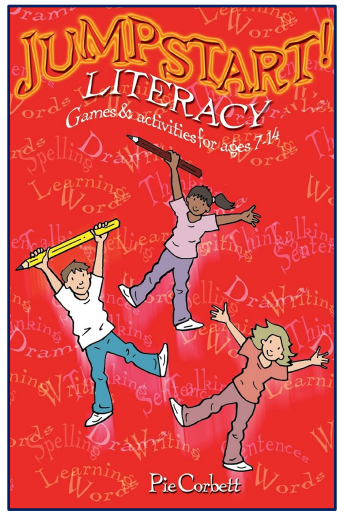
Copi PDF
ar Moodle

Datblygu sgiliau darllen ac iaith y disgyblion…

Llyfrau sydd yn addas ar gyfer disgyblion CA2 – mae cwestiynau “darllen a deall’ yma ynghyd â chwestiynau am ramadeg.

Tebyg i “Ditectif Geiriau” ond ar gyfer CA3.

Y tro nesaf …

28.9.2022

@ 2yp

ar gampws